

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra teologických věd

Bakalářská práce

**Historie poutního místa Římov od doby jeho založení
až do konce sedmnáctého století**

Vedoucí práce: PhDr. Mgr. Jakub Václav Zentner

Autor práce: Štěpán Šrubař

Studijní obor: Teologie

Forma studia: kombinovaná

2020

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Poděkování

Děkuji vedoucímu bakalářské práce PhDr. Mgr. Jakubu Václavu Zentnerovi za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Obsah

Poděkování.....	3
Obsah.....	4
1 Úvod.....	6
2 Historické souvislosti	8
2.1 Z Nazareta do Loreta	8
2.2 Z Loreta do Čech.....	9
2.3 Jezuitská kolej v Českém Krumlově.....	9
2.4 Římov do převzetí jezuitským řádem	10
2.5 Římov jako barokní poutní místo	11
3 Prvky spirituality novověkých křesťanů.....	12
3.1 Pašijové cesty	12
3.2 Loretánské kaple	12
3.3 Mariánská spiritualita.....	13
3.4 Mariánské obrazové cykly	15
3.5 Zbožná bratrstva.....	16
4 Proměna osady Římov v poutní místo.....	18
4.1 Římovská Loreta	18
4.2 Vznik pašijové cesty.....	20
4.3 Malby v ambitech	22
4.4 Další stavby v Římově.....	23
5 Rozvinutí úcty na poutním místě.....	26
5.1 Zbožnost a zázračná uzdravení.....	26
5.2 Podivuhodné obrácení	27

5.3	Záchrana vesnice	28
6	Zakladatelé a další osobnosti.....	30
6.1	Návštěva nejvyššího purkrabího Království českého	30
6.2	Smrt Jana Gurreho.....	30
6.3	P. Alex	31
6.4	Návštěva kardinála Kollonitze v roce 1688	31
7	Hospodářské zázemí	32
7.1	Hmotné dary.....	32
7.2	Farmy, mlýny a konírny	33
7.3	Fundace 1694	35
8	Působení dvou kněží misionářů po roce 1694.....	37
9	Závěr	39
10	Seznam použitých pramenů a literatury.....	40
10.1	Prameny nevydané.....	40
10.2	Literatura	40
11	Přílohy	41
12	Abstrakt.....	48
13	Abstract.....	49

1 Úvod

„Pravím vám, budou-li oni mlčet, bude volat kamení.“ (Lk 19, 40)

Poutní komplex v Římově, malé obci ležící v jižních Čechách u řeky Malše, je příkladem snahy Církve plnit své základní poslání zprostředkovávat poklad víry. Svědectví o tomto působení se nám dochovalo ve stavbách, které dodnes dosvědčují živou víru předchozích generací.

Za každou stavbou se skrývá vlastní historie, častokrát velmi zajímavá. Tyto příběhy můžou být poučné i pro budoucí generace. Cílem této práce je popsat události, které doprovázely výstavbu areálu na poutním místě v Římově, včetně dějinných souvislostí přímo spojených s náboženským životem, ale i hospodářské a stavební záležitosti, a to v období od prvních desetiletí do konce 17. století. Římov jako poutní místo byl vystavěn a spravován jezuiti z Českého Krumlova, proto téma této práce úzce souvisí s jezuitskou českokrumlovskou kolejí, ke které kněží zodpovědní za Římov ve zkoumané době patřili.

Římovské poutní místo svou architekturou ztělesňuje koncept „Bible chudých“, svatého divadla, které pomocí obrazů přivádějí k životu příběhy z dějin spásy. Návštěvou těchto míst se věřící může v duchu přenést do Jeruzaléma. Ojedinelým způsobem oslavuje a znázorňuje tajemství Boží. Kdybychom se ptali, kterému světci nebo jakému tajemství je poutní komplex v Římově dedikován, nejvhodnější by bylo odpovědět, že se zde prolínají celé dějiny spásy.

Období přípravy na příchod Mesiáše je reprezentováno kaplí Panny Marie, která je kopií domku Panny Marie z Loreta, potažmo z Nazareta. Její život v Nazaretě vyvrcholil vtělením Božího Syna. Tento okamžik je zachycen i v obraze na stěně této kaple, kde anděl Gabriel zvěstuje Marii, že bude matkou Božího Syna. Nápís „Et caro verbum factum est“¹ také připomíná tuto nejdůležitější událost, která se v nazaretském domku stala. Jako další krok v přechodu do Nového zákona je vyobrazen všední život Svaté rodiny, kde malý Ježíš pomáhá Josefovi v tesařské práci.

Vlastním jádrem dějin spásy je Kristovo zadostiučinění za hříchy, které vykonal svým utrpením. Římov je známý svou pašijovou cestou, která začíná kaplí Loučení Pána Ježíše s Pannou Marií. Tento obraz se také opakuje na stěně loretánské kaple, čímž je kaple plynule navázaná na křížovou cestu. V dnešní podobě má pašijová cesta dvacet pět zastavení. Kaple na těchto zastaveních jsou

---

¹ „A slovo se stalo tělem.“ (Jn 1,14)

postaveny v takové vzdálenosti, aby poměrně odpovídaly vzdálenostem těchto událostí v Jeruzalémě, tak aby vzdálenost mezi jednotlivými místy měřila tolik mužských kroků, kolik v Jeruzalémě měří stadií. Tím se poutníkovi umožňuje účastnit se Kristova umučení tak, jako by putoval do Svaté země, a tak se setkal s trpícím Spasitelem.

Třetí součástí konceptu římovského poutního místa je kostel zasvěcený Duchu Svatému. Na jeho hlavním oltáři je vyobrazena událost Letnic: Duch Svatý sestupuje na apoštoly, shromážděné spolu s Pannou Marií. Tuto událost lze považovat za základní pro vznik Církve, která realizuje Kristovo výkupné dílo až do dnešních dob.

Vysvětlovat obsah víry je jedním ze základních úkolů teologie. Proto si tato práce klade za cíl shrnout dostupné informace o období vzniku tohoto místa až do konce 17. století.

Nejprve budou popsány historické okolnosti, které vedly ke vzniku římovského poutního místa v jeho konkrétní formě s loretánskou kaplí a pašijovou cestou, poté souvislosti náboženského života, které s poutním místem souvisí. Další částí práce je shrnutí konkrétních historických skutečností při výstavbě tohoto místa, včetně materiálních otázek v prvních desetiletích existence.

Při psaní práce byla využita především metoda komparativní a metoda přímá. Mezi hlavní prameny patří *Litterae annuae*, tedy pravidelné dopisy, které byly základem komunikace v rámci jezuitského řádu po celém světě, zakotvené již v řádových konstitucích z roku 1558, obsahující přehled nejdůležitějších událostí minulého roku týkající se dané koleje. Tyto dopisy jsou psány v latinském jazyce. Při psaní byly využity strojopisné kopie těchto dopisů archivované v Římskokatolické farnosti Řím. Dále byla využita římovská farní kronika *Liber memorabilis*, a sekundární literatura o Římově i o jezuitském řádu v Čechách, česká i německá.

2 Historické souvislosti

2.1 Z Nazareta do Loreta

Domek Panny Marie v Nazaretě, v kterém počala z Ducha Svatého, byl uctíván už od prvních staletí křesťanství. V druhém století byla nad domkem v Nazaretě svatyně synagogálního typu. Okolo roku 570 je zmíněna bazilika Zvěstování, údajně postavená byzantskými staviteli v první polovině 5. století. Arkulf, galský biskup, potvrzuje, že byla postavena tam, kde stál onen dům, do něhož vstoupil archanděl k blahoslavené Panně.

Po dobytí Akka Mamluky roku 1291, kdy křižáci ztratili poslední území ve Svaté zemi, se stala klíčová událost, kterou je postupné přenesení nazaretského domku až do Loreta. Klement VII. nařídil událost vyšetřit jako zázrak a Klement IX. zařadil na základě vyšetřování přenesení domku do římského martyrologia. Podle zprávy Itala jménem Pier Giorgio Tolomei byl nazaretský domek přenesen do Illyrie a po třech letech do italského Loreta. Tak to uvádí karmelitán Jan Spagnolli v roce 1479, který se opíral o nápis na dřevěné tabulce nalezené v Loretu.²

Tato událost se dodnes v Katolické církvi připomíná v památce Přenesení nazaretského domku do Loreta 10. prosince.

Podle legendy byl domek přenesen anděly. Podle archeologického výzkumu a poznatků z dokumentů byly kameny nazaretského domku přeneseny šlechtickou rodinou jménem Angeli. Tato rodina vládla v Epiru a kameny byly převezeny na křižácké lodi do Loreta. Dokument z roku 1294 potvrzuje, že Niceforo Angelo mezi jinými dary věnoval i „svaté kameny, odvezené z domu Panny Marie“. Jednalo se o svatební dar při sňatku jeho dcery Ithamar s Filipem z Tarantu, synem neapolského krále Karla II. z Anjou.³

Kostelík Panny Marie v Loretě se zmiňuje už v roce 1193. Ve 14. století se začaly šířit zprávy o uzdraveních na přímluvu Panny Marie Loretánské, které kapli proslavily. Loretánská legenda byla poprvé zaznamenána na konci 14. století. Zázračnost přenesení zmiňuje až františkán P. Anselm, který pobýval ve svaté zemi v letech 1507–1508. Ke vzniku legendy by mohl přispět špatný výklad fráze „per manus Angelorum“. Tato legenda vypráví, že k přenesení došlo

---

² Royt, str 5.

³ Srov. Bukovský, str. 9.

10. května 1291, kdy se Santa Casa měla objevit u dalmatského Tersata, přičemž se tamní biskup dozvěděl ve snu, že jde právě o Mariin domek z Nazareta. Zmizení domku z Palestiny pak mělo potvrdit zvláštní poselstvo. 10. prosince 1294 by pak kaple byla přenesena do jednoho lesíka k Anconě, přičemž vznášející se domek byl pozorován pastýři. K dalšímu zázračnému přenesení pak mělo dojít v důsledku mnohých loupežných přepadení zbožných poutníků po osmi měsících na návrší, blíže k městu Recanati. Čtvrté přenesení, na dnešní místo, datuje Girolamo Angelito na 7. září 1295.⁴

V Loretě byla svatá chýše obestavěna v 16. století sloupovou architekturou. Vnitřní trhliny a zbytky maleb na zdivu byly ale úmyslně zachovány.⁵

2.2 Z Loreta do Čech

První loreta v Čechách byla vystavěna 1584 v Horšovském Týně. Nechal ji vystavět Kryštof mladší z Lobkovic na památku svého putování do Loreta. I jiní renesanční šlechtici do Loreta putovali, například Jan Jiří ze Žďáru a purkrabí Bedřich z Donína spolu s jezuitou Petrem Velcursiem.⁶

Tovaryšstvo Ježíšovo se zasloužilo o vznik významných poutních míst v Čechách, jako například Svatá Hora, Stará Boleslav nebo Bohosudov. Pastorační praxe „svatého divadla“ má již středověkou tradici, u jezuitů ji máme doloženu například v klementinské koleji již z roku 1562. Zpovědníci v Loretě byli právě členové jezuitského řádu, tak lze vysvětlit oblíbenost černé Panny Marie Loretánské. Mimo Říмова založili loretánskou kapli i v Golčově Jeníkově (1657) a ve Starém Hroznavě (1658), tedy přibližně ve stejné době jako v Římově.⁷

2.3 Jezuitská kolej v Českém Krumlově

Jezuité byli pozváni roku 1556 do Čech Ferdinandem I., aby pomohli katolické obnově. Po pražské koleji u svatého Klimenta na Starém Městě pražském byly postupně zřizovány další koleje.

---

⁴ Srov. tamtéž, str. 9.

⁵ Srov. Černý, str. 216.

⁶ Srov. Bukovský, str. 24.

⁷ Srov. Royt, str. 7.

V Českém Krumlově byl v této předbělohorské době pro katolíky významný vliv Viléma z Rožemberka, který se zasadil o posílení katolického náboženství na svém území. Roku 1580 domluvil příchod jezuitů do Krumlova. Zavázal se přitom vybudovat na své náklady kolej i školu. Samostatná česká provincie jezuitů vznikla roku 1623, do té doby spadala pod provincii rakouskou. Musel tedy vyjednávat s rakouským provinciálem, P. Blysem, který byl kvůli nedostatku kněží ve své provincii schopen poslat pouze dva kněze, jednoho Čecha a jednoho Němce (P. Václav Šturm a P. Lukas Perger, spolu s dvěma laickými bratry jménem Bartholomäus Schulz a Stanislaus). Po dalších průtazích byla krumlovská kolej založena v roce 1584. Prvním úkolem bylo kázáními připravit obyvatelstvo na přijetí svátosti Eucharistie o Velikonocích.⁸

2.4 Římov do převzetí jezuitským řádem

„Celé jižní Čechy, jimž nejbohatší a nejmocnější český rod panský Rožmberkův po staletí vládl, bývaly krajinou zámožnou a lid její zbožným; vždyť byly ušetřeny vpádů husitských a také učení Husovo nenalezlo tam půdy.“⁹

Vliv katolických Rožmberků, českokrumlovských jezuitů, klarisek a minoritů i jihočeského poutního místa Kájova a cisterciáckých klášterů Zlaté Koruna a Vyšší Brod udržoval místní obyvatelstvo v katolické víře. Špatný pro Jihočechy byl roku 1610 vpád Pasovských, kteří po cestě do Prahy i při návratu v roce 1611 jižní Čechy vyplenili. Při obou cestách se toto vojsko na delší čas usídlilo v Českém Krumlově. To také přispělo k poněmčení Krumlova i Kaplice. Důsledkem bylo, že poutní místo Kájov se tím začalo česky hovořícímu obyvatelstvu odcizovat. I to vedlo k úvahám založit jiné poutní místo v ryze českojazyčné oblasti.¹⁰

Ve 14. století sídlili v Římově zemané z Řevnovic. Poslední z nich prodal římovský statek panu Vilémovi z Hlavatce. Tento rod zde vládl asi 150 let, byl z velké části ve službě rodu Rožmberků. Poslední z pánů z Hlavatce statek předal sňatkem rodu Vojířů z Protivce. Majetek tehdy zahrnoval 15 vesnic. Poslední rytíř tohoto rodu, Ctiboř Vojíř z Protivce, se přidal za Ferdinanda II. ke vzbouřencům a těžce to odnesl. Nejspíše zahynul za nájezdu Budějovických na jeho panství,

---

⁸ Srov. Kroess 1910, str. 646-647.

⁹ Wildmann, str. 165.

¹⁰ Srov. Wildmann, str. 165–167.

a proto se nedožil pobělohorských persekucí. Jeho majetek byl zabaven. Od roku 1622 byl zastaven knížeti krumlovskému a po lhůtě několika let odprodán. Po roce ho právě tento šlechtic, Jan Oldřich z Eggenberka, věnoval jezuitské studentské koleji v Krumlově. Jezuité tedy začali během třicetileté války, od roku 1626, v Římově hospodařit.¹¹ Tento dar byl ale vložen do zemských desek až roku 1667, pravděpodobně proto, že jej ani Jan Oldřich ještě úředně nevlastnil. Tato praxe darování majetku pouze ve faktickém užívání nebyla v době převratů neobvyklá. Rektor koleje, P. Jindřich Korn SJ, se při žádosti o zápis nedovolával žádné věnovací listiny, ale pouze čtyřicetiletého vydržení podle předpisů Obnoveného zřízení zemského a pozdějších doplňujících Deklaratorií.¹²

2.5 Římov jako barokní poutní místo

Na pozadí tragických událostí třicetileté války nastupuje do Čech barokní sloh. Tato ve vývoji všech druhů umění nová etapa se projevuje i na architektuře římovského areálu. Barokní dramatičnost, která chce působit na všechny lidské smysly, má zálibu v náboženských výjevech ze života a utrpení světců, a především utrpení Krista. S příchodem baroka lze mluvit o příchodu nejen nových prvků do umění, ale i celkově o novém životním postoji, který se silně projevuje v katolické zbožnosti.

---

¹¹ Srov. Vlček, str. 630.

¹² Srov. Ryneš, str. 142.

3 Prvky spirituality novověkých křesťanů

3.1 Pašijové cesty

Myšlenka výstavby křížové cesty s kapličkami pochází z 15. století. V severní Itálii jsou mnohé zasazeny do krajiny, často s velkým počtem zastavení. Například Monte Varallo, Sacro Monte ve Varese dokonce začíná už od Adama a Evy, čímž se vymyká klasickému programu křížových cest. Tak to koncipoval františkán Bernardus Caimi. Kalvárská cesta s nejpůsobivějšími kaplemi byla plánována v Graglii, ale zůstala nevystavěna. Zebrzydowska kalvárie, založena 1602, má největší počet kaplí ve střední Evropě.

Římovská pašijová cesta patří v Čechách k nejstarším, podobná pašijová zastavení se nacházejí v Králíkách, v Ústěku, v Moravské Třebové nebo třeba na Kreuzbergu u Českého Krumlova. Několik kilometrů dlouhá pašijová cesta umožňuje poutníkům rozjímat nad Kristovým výkupným utrpením. Legenda, že zakladatel někoho poslal do Svaté země, aby vyměřil vzdálenosti jednotlivých míst, a podle jeho výsledků se poté zastavení stavěla, se vypráví kromě Říмова také u Božího hrobu ve Voticích a v Jaroměřicích u Jevíčka. V Římově to byl kapucín P. Alex, jehož nákres byl údajně přenesen do pražského archivu.

Kdyby si P. Alex cestu do Jeruzaléma chtěl ušetřit, mohl by stejné údaje zjistit tím, že by šel jen do severoitalské Sacri Monti či jezuitské pašijové kaple ve Štýrsku, nebo využitím již od středověku dostupné literatury popisující palestinská svatá místa i jejich polohu.¹³ Křížová cesta je vedena kolem Říмова, s celkovou délkou okolo šesti kilometrů. Celkem má 25 zastavení (nedrží se tedy obvyklého schématu 14 zastavení).

3.2 Loretánské kaple

Kategorie staveb nazývaných lorety je charakterizována řadou znaků, včetně doby vzniku a účelu, a především závislostí na Santa Casa v Loretu.¹⁴

Pro věřícího je loretánská kaple symbol nevyslovitelného Božího dobrodiní. Katolíci jsou v prostoru kaple utvrzováni jednak v mimořádnosti vyvolení matky Boží, jednak k ní přibližování

---

¹³ Srov. Kovář, str. 14.

¹⁴ Srov. Bukovský, str. 7.

skrze její lidskou obyčejnost. Nazaretská chýše reprezentuje místo, kde se stala z pohledu věřících nejpodstatnější historická událost všech dob, kam Kristus skrze své vtělení sestoupil z nebeské slávy a kde mnoho let žil s Marií a Josefem v chudobě. Tento prostor tedy spojuje nebeské s pozemským. Jedná se o víc než jen o architektonickou připomínku událostí z Nazareta.¹⁵

Matka Boží, uctívaná jako Matka Církve, byla a je chápána jako prostřednice, skrze kterou se lidé mohou přiblížit trojjedinému Bohu. Úcta k její osobě rostla od počátku křesťanství více než ke kterémukoli jinému světcí. Můžeme zmínit i cílené budování mariánského kultu v době protireformace; snad i proto vzniká velké množství mariánských poutních míst zasvěcených Panně Marii.

V Římově se loretánská kaple, uzavřená ve středu ambitů, vnitřní podobou blíží vzoru v italském Loretu, na vnějších fasádách ale nejsou štuky, jen malby. Ambity obklopující kapli se otevírají do dvora arkádami, které jsou půlkruhově zakončeny a jsou odděleny pilastry. Ze západní strany se nachází portál (z roku 1655), který je vstupem do areálu. Valené klenby ambitu jsou protknuty lunetovými výsečemi, ozdobenými freskami představujícími nejslavnější poutní místa 17. století. V čelech těchto výsečí jsou olejomalby s výjevy ze života Panny Marie. V nárožních kaplích stojí oltáře, roku 1657 byl postaven první (svatého Linharta), poté kolem roku 1700 oltář svatého Václava, další dva oltáře (Povýšení svatého Kříže a Panny Marie Bolestné) byly dostavěny kolem roku 1750.¹⁶

3.3 Mariánská spiritualita

Životopis Panny Marie vycházel z především z toho, co je zachyceno v Lukášově evangeliu, ale i z jinak předávané tradice. Maria bydlela v Nazaretu, tam bydleli i její rodiče Anna a Jáchym. Byla zasnoubena Josefovi, který byl (stejně jako ona) z rodu krále Davida. Její strýc Zachariáš a teta Alžběta neměli děti až do pokročilého věku. Šest měsíců po Alžbětině početí přichází anděl Gabriel za Marií, aby jí zvěstoval, že se stane matkou Mesiáše, který byl očekáván židovským národem. Její proslulá odpověď: „Hle, jsem služebnice Páně, ať se mi stane podle tvého slova“ (Lk 1, 38) je dodnes napsána v loretánské kapli. Po této události šla navštívit svou příbuznou Alžbětu. V jejím

---

¹⁵ Srov. Ourodová-Hronková, str. 65.

¹⁶ Srov. Vlček str. 630-631.

domu došlo k památnému pozdravení Marie Alžbětou, která ji vítala jako matku svého Pána. Když se po třech měsících vrátila zpět k Josefovi, on zvažoval ji tajně propustit, ale ve snu mu anděl prikázal, ať se nebojí ji přijmout za svou manželku. Kvůli císařově výnosu o sčítání lidu se pak museli vydat do Betléma, kde byli nuceni přenocovat ve chlévě. Tam se také Ježíš narodil. Po jeho obřezání a obřadném obětování v chrámě podle Mojžíšova zákona uprchli všichni tři do Egypta, protože Herodes se snažil Ježíše zabít. Po smrti Heroda se z Egypta vrátili. Z evangelií se o dalších letech až do začátku Ježíšovy veřejné činnosti jejich společného života nedozvídáme nic kromě příhody s poutí do Jeruzaléma, když bylo Ježíšovi dvanáct let.¹⁷

Ježíšovu matku evangelia nepřipomínají často. Popisují však, jak jeho první zázrak před učedníky se stal na Mariinu přímluvu (J 2,1–11). Maria stojí vždy v pozadí. Doprovází Ježíše i na Golgotě a s Janem a Marií Magdalskou stojí u kříže při jeho umírání. Matka Ježíšova je zmíněna i ve Skutcích apoštolů, když očekává seslání Ducha Svatého (Sk 1,14).¹⁸

Kromě biblických zdrojů píše o Mariiných životních příbězích apokryfy, jako například Protoevangelium podle Jakuba, Tomášovo evangelium a tzn. Pseudomatoušovo evangelium. Svou roli sehrála i mystická zjevení, v nichž se rozvádí podrobné informace o životě Panny Marie a Krista. Příběh o narození Panny Marie byl také zpracován Roswithou z Gandersheimu (cca 935 – po 973) a Vincentem z Beauvais († po 1260) a byl včleněn i do Zlaté legendy od Jakuba de Voragine. Po Evropě se rychle šířilo zjevení svaté Brigity Švédské a německých světic Gertudy a Mechtildy.

Na přelomu 16. a 17. století se stávalo čtení knih dostupnější i pro širší vrstvy obyvatelstva. Oblíbená byla kniha Veliký život od Martina z Kochemu. V českém překladu vyšla poprvé 1698. Svým pojetím umožňovala i venkovským lidem prostřednictvím příběhů získat vhled do života Svaté rodiny.¹⁹

S pobožnostmi v římovských ambitech se pojí tradice, které byly později zachyceny i v modlitebních knihách specificky vydaných pro toto poutní místo, tak aby texty odpovídaly zobrazovaným výjevům. Modlitby tedy zahrnovaly nejen loretánské litanie, ale i běh života Panny Marie. To vše je pro věřící duši přitažlivé. V ambitech se nachází i ikonograficky nezvyklé výjevy. Je zde například vyobrazeno i svaté přijímání Panny Marie z rukou svatého Jana Evangelisty.

---

¹⁷ Srov. Ourodová-Hronková, str. 65-66.

¹⁸ Srov. Ourodová-Hronková, str. 65-66.

¹⁹ Srov. Ourodová-Hronková, str. 67-68.

3.4 Mariánské obrazové cykly

Náměty ze života Panny Marie tvoří přirozenou součást výzdoby mariánských poutních míst. Například i ambity poutního kostela s loretánskou kaplí ve Starém Hroznatově, které vznikly 1664–1689, byly po vzoru Říмова také zdobeny 26 olejomalbami ze života Panny Marie. Tam se nazývají „tichá zastavení“. Podobně najdeme výjevy ze života Panny Marie i v poutním kostele na Bílé hoře a v ambitech na Svaté Hoře u Příbrami, v Klokotech u Tábora a v Kladrubech.

Mariánská ikonografie se postupně vyvíjela, přičemž k základním scénám (o zvěstování, navštívení, klanění tří králů a cestě do Betléma) byly postupně přidávány další, až vznikaly sbírky o více než třiceti scénách. S ikonografií svaté Anny souvisí narození, dětství a mládí Panny Marie, s ikonografií Ježíše se prolíná ve scénách zobrazujících jeho mládí a pašije, kde bývá přítomna jako plačící Panna Maria. Později byl do ikonografie začleněn i příchod Ducha Svatého. Následují motivy smrti a nanebevzetí Panny Marie a její korunování cyklus zakončuje. Pozdějším doplněním bylo její dětství a mládí. Osamostatnily se i náměty sedmi bolestí a sedmi radostí Panny Marie.²⁰

Příkladem knižně vydaných mariánských cyklů může být soubor Albrechta Dürera z let 1471–1528. Jezuitská metoda rozjímání se svým důrazem na využití představivosti mohla v podobných obrázcích nacházet inspiraci. Například i kniha jezuity Jeronýma Nadala z roku 1594, uložená v českých jezuitských kolejích, *Evangelicae historiae imagines*²¹ je souborem rozjímání k nedělním liturgickým textům, který byl bohatě ilustrovaný, a tak mohl přístupným způsobem seznamovat s texty evangelia, jak to ostatně Duchovní cvičení od svatého Ignáce z Loyoly také dělají. Obrazy ze života Panny Marie se stávaly součástí programové výzdoby mariánských poutních míst, loret i klášterů. Loretánské kaple, které obvykle byly obklopeny ambity, jež představují „zahradou uzavřenou“²², byly také místem modlitby, v jejich rozích byly oltáře a kazatelny, využívané při větších shromážděních poutníků, a po stranách zpovědnice, kde se kajícníci mohli vyznávat ze svých hříchů. Ambity kolem *sancta casa* jsou obdobou klášterních ambitů.²³

---

²⁰ Srov. Ouredová-Hronková, str. 69-70.

²¹ Plným názvem *Evangelicae historiae imagines ex ordine evangeliorum quae toto anno in Missae sacrificio recitantur, in ordinem temporis vitae Christi digestae*.

²² Toto přívěsk jako běžný mariánský motiv pochází z Pís 4,12.

²³ Srov. Ouredová-Hronková, str. 69-70.

3.5 Zbožná bratrstva

Jedním ze sloupů barokní zbožnosti je členství v různých zbožných bratrstvech, o nichž se dozvídáme z početných archivních materiálů i starých tisků.

Nešlo o tajné spolky s nějakými tajemnými rituály, ale o otevřené organizace, které fungovaly pod dohledem Katolické církve a řídily se podle jejího učení. Barokní bratrstva měla velkou přitažlivost pro katolíky celé Evropy 17. a 18. století. Našli bychom je jak ve velkých městech, tak i ve vesnických farnostech. Byla to sdružení věřících, především laiků, se zvláštním zaměřením na konkrétní spiritualitu. Náboženská bratrstva v době baroka byla jakousi odpovědí na potřebu zapojit do církevního života laiky. Účast v nich byla vždy dobrovolná, z členství plynuly určité povinnosti.²⁴

Náboženská bratrstva souvisí s literátskými kůry, což byla v podstatě sdružení chrámových zpěváků, jejichž primárním úkolem byl kostelní zpěv. Tento úkol doprovázely další aktivity, jako pořádání pohřbů, spolkové schůze, dozor nad školou či charitativní činnost. Tato vedlejší činnost u mnohých kůrů převážila nad zpěvem. Tím plnily podobnou úlohu ve společnosti jako náboženská bratrstva, obzvláště pokud v dané farnosti žádné bratrstvo nebylo, nebo byly i formálně na bratrstvo přetvořeny, třeba i udělením odpustkových privilegií.

Také je třeba bratrstva odlišovat od třetích řádů, které, přestože jsou bratrstvům v určitém ohledu podobné, na členy kladly větší nároky než bratrstva a více se podobaly řeholnímu životu tím, že členové skládali slib po noviciátu a v některých případech i nosili řeholní hábity.

Jezuité neměli třetí řád ve vlastním smyslu. Ale zakládali komunity, které byly zpravidla spojeny se školami. Právzorem takových komunit byla „Congregatio Beatae Virginis ab angelo salutatae“, která se vznikla roku 1563 z pravidelných setkání, která organizoval belgický jezuita Jan Leunis se studenty římské koleje. Podobně vznikla „Sodalitas D. Barbarae“ ve vídeňské koleji, která se k pobožnostem scházela v kapli svaté Barbary v křížové chodbě tamního kláštera. Tento spolek studentů se brzy rozšířil i za hranice koleje a přijímal členy všech stavů a národností, mezi nimi i císaře. Řehoř XIII. tuto kongregaci potvrdil a udělil jí odpustky.²⁵

---

²⁴ Srov. Mikulec, str. 9.

²⁵ Srov. Kroess 1910, str. 543.

Co se týče Říмова, kolej v Českém Krumlově získala svou družinu v roce 1592.²⁶ Rekatolizace v Čechách po bitvě na Bílé hoře umožnila vznik stovek nových bratrstev, s největším rozkvětem během druhé poloviny 17. století a na začátku 18. století. V tomto období (1663) bylo založeno i Bratrstvo hořkého utrpení našeho Spasitele v Římově. Toto Bratrstvo je často zmiňováno v pramenech.

Z archivů se dozvídáme, že roku 1670 Bratrstvo hořkého utrpení našeho Spasitele vzrostlo na 6 tisíc členů obou pohlaví, a „Matka milostí tento zápal zbožnosti neopomíjela svými milostmi“.²⁷

Roku 1683 je opět zmíněno, protože se rozmnožilo o mnohé „důstojné a slavné“ osoby. Postaralo se i o oslavy svátků Nalezení a Povýšení svatého Kříže, přičemž velké množství lidí procházelo zastavení pašijové cesty, která byla dále vystavěna a obnovena, především byly přidány vzácné obrazy do kaple Poslední večeře.²⁸ Roku 1686 se Bratrstvo hořkého umučení našeho Spasitele se zvětšilo o dvě stě dalších členů.²⁹

Na náboženské smýšlení ukazuje i katalog zemřelých, který poprvé vznikl 1697 a jehož sepsání trvalo několik let. Členové, jejichž počet se v tom roce se zvýšil o 484 osob, chodí do Říмова nejen o hlavních svátcích Bratrstva, ale i během jiných dní v roce, a to především v době postní, jak ve všední dny, tak i o nedělích, a navštěvují zastavení pašijové cesty.³⁰ Veškerá náboženská bratrstva byla zrušena dekretem Josefa II. na jaře roku 1783.³¹

---

²⁶ Srov. Mikulec, str. 11.

²⁷ *Litterae annuae*, k roku 1670.

²⁸ *Litterae annuae*, k roku 1683.

²⁹ *Litterae annuae*, k roku 1686.

³⁰ *Litterae annuae*, k roku 1697.

³¹ Srov. Mikulec, str. 5.

4 Proměna osady Římov v poutní místo

4.1 Římovská Loreta

„Jan Gurre, kdysi koadjutor Tovaryšstva Ježíšova, Moravan, původem z Brna, povoláním lékárník, který po čtyřicet let žil v koleji krumlovské a dvakrát se obětoval ošetřuje morem nakažené, vystavěl v Římově loretu a zároveň pětadvacet zastavení trpícího Spasitele. A sice postavil těchto pětadvacet zastaveních tak, aby vzdálenost mezi jednotlivými měřila tolik mužských kroků, kolik v Jeruzalémě měří stadií, a aby, pokud možno, každá stanice si zachovala svou polohu, buď k jihu, buď k západu. Než Gurre přistoupil k dílu, poslal do Jerusalema jistého kapucína P. Alexe, dav mu prostředky na cestu, jemuž jedině bylo uloženo, aby přinesl pravdivý nákres oněch stanic.“³²

Tento Jan Gurre se o založení nové svatyně snažil nejvíce. Byl vroucím ctitelem Panny Marie. V mariánské úctě vyrůstal už od dětství, kdy ho matka vodívala se modlit k augustiniánům v Brně, před obraz Panny Marie svatotomášské. Matce slíbil, že nikdy nepoleví v úctě k Panně Marii. To mohlo být důvodem, proč chtěl věnovat celý svůj podíl po rodičích na výstavbu loretánské kaple. Měl dostat i pokyn ve snu od sedmibolestné Panny Marie, která ho vyzvala, aby po vzoru Jeruzalémské křížové cesty postavil v Římově křížovou cestu v krajině, která tomu vhodně odpovídá.

„Zdálo se mu, že k němu přichází Pán Ježíš s křížem a vedle něho utrápená sedmibolestná Panna Maria. Ze zsinálých úst Kristových slyšel tato slova: Jene Gurre! V Římově u loretánské kaple postavíš mi křížovou cestu v tom rozměru, jako je jeruzalémská, i s těmi místy, kde jsem trpěl. Římovská krajina se velmi podobá jeruzalémské. Tam chci, aby ctitelé rozjímali o mém utrpení. Mnich Alex je poslán ode mne k tobě, aby shlédl místo, kde křížovou cestu chci mít postavenou, on ji v Jeruzalémě zná a rozměří a vykáže, kde kaple a brány mají být postaveny. On bude spolupracovníkem toho díla.“³³

---

³² Římovská Liber memorabilis, cit. podle Royt, str. 7.

³³ Wildmann, str. 167.

Potvrzením snu byla návštěva už výše zmíněného P. Alexe, kapucína z Budějovic, který měl mít tentýž sen. Chtěl se v tomto díle s Janem Gurrem spojit. Na základě tohoto vnuknutí se dali do stavby.

P. Alex, který se při vyměřování radoval, že se okolí Říмова podobá krajině v okolí Jeruzaléma, vykonal další pouť do Jeruzaléma, aby měl u vyměřování úplnou jistotu. Šel pěšky přes Rakousko až do Benátek, odkud se přeplavil do Egypta a poté do Jaffy, a opět pěšky do Jeruzaléma. Tam přesně vyměřil všechna zastavení a jejich vzdálenosti. I jednotlivé brány zakreslil.³⁴

Žádost o povolení stavby podal rektor českokrumlovské koleje, a než se P. Alex vrátil, arcibiskup pražský Arnošt Vojtěch z Harrachu udělil povolení ke stavbě kaple (originál dekretu v příloze č. 3). 26. června 1648 se mohlo začít se stavbou lorety.

Dodnes stojí v parku před loretou lípa, která je od roku 2000 památkově chráněná. Podle jedné legendy měl Jan Gurre své vidění právě pod touto lípou. Na poslední chvíli nechal přesout stavbu loretánského areálu o několik metrů, aby lípu ušetřil. Podle jiné verze legendy měl tuto lípu zasadit Jan Gurre sám, aby si poutníci měli kde odpočinout.³⁵ To by odpovídalo stáří lípy odhadovanému Janem Němcem.³⁶

Stavba kaple byla dokončena roku 1650. V tom roce zde byla sloužena první mše (2. července), ale stavební práce ještě pokračovaly i potom.³⁷

Už během stavby mířili do Říмова mnozí poutníci. P. Bohuslav Balbín SJ ve svém spisu „Diva Turzanensis“ (1658) zmiňuje, že roku 1657 na Navštívení Panny Marie (hlavní svátek) přišlo na deset tisíc poutníků. V „Diva Montis Sanctis“ (1665) odhaduje roční návštěvnost na osmdesát tisíc. Kromě mariánských svátků byly dvě hlavní poutě slaveny první neděli po svátku Nalezení svatého Kříže (3.5.) a po Povýšení svatého Kříže (14.9.). Slavnostní vysvěcení loretánského areálu včetně ambitů proběhlo 12. srpna 1658, za účasti velkého množství lidu i duchovních.³⁸

---

³⁴ Wildmann, str. 168.

³⁵ Wildmann, str. 168.

³⁶ NĚMEC, Jan. Památné stromy v Čechách, na Moravě, ve Slezsku. Praha: Olympia, 2003. 224 s. ISBN 80-7033-781-8.

³⁷ Srov. Royt, str. 7. a Vlček, str. 630.

³⁸ Srov. Kovář, str. 12.

4.2 Vznik pašijové cesty

Po dokončení loretánské kaple a ambitů byla zahájena výstavba pašijové cesty. Nejstarší kaplička na křížové cestě (Boží hrob) byla postavena hned v roce 1658, tedy ve stejném roce, kdy se konalo slavnostní svěcení areálu.

V krumlovské koleji řezbáři a kameníci vyřezávali a vytesávali dřevěné a kamenné sochy v životní velikosti pro Římov. Tam byly ve stejnou dobu stavěny kaple a brány v obvodu více než hodiny pěší cesty. Tato výstavba trvala celkem dvanáct let.

Zastavení byla během desetiletí různě přestavována a provizorní dřevěná byla nahrazována kamennými. Ale koncept dvaceti pěti zastavení se ustálil již nejpozději v roce 1661. Cesta začíná připomínkou loučení Krista s matkou a kaplí Poslední večeře. Dalších pět zastavení se týká Getsemanské zahrady: Stádní brána se zobrazením Krista, jak s učedníky odchází z města Ovčí bránou, Dvůr Getsemanský se sochami Krista, Jakuba a Jana, zastavení Smutná duše, zobrazující Krista, jak říká svým učedníkům, že jeho duše je smutná až k smrti, Olivetská hora s Kristem potícím se krví a spícími apoštolů, Políbení Jidášovo s freskovým obrazem a další zastavení Ježíš odváděn z Getsemanské zahrady. Následující zastavení se týkají cesty k soudu: prvně zastavení zvané U chromého žida, ve kterém biřici smýkají s Kristem. Pak následuje Cedron podle tak pojmenovaného potoka, zastavení Ježíš urážen a tupen – kdy je Kristus po cestě na soud zneuctěn blátem a kameny. Poté Vodní brána, která zobrazuje další týraní Kristovo žoldněři. Kaple U Annáše zobrazuje Kristův první výslech, kde sluha udeřil Krista do tváře, kaple U Kaifáše ukazuje jak Petrovo zapření, tak Kaifáše s dalšími kněžími. Malý Pilát představuje první výslech Pilátem, po němž byl Ježíš poslán k Herodovi (kaple U Herodesa), který ho poslal zpět k Pilátovi (kaple Velký Pilát). Poté už začíná křížová cesta: následuje zastavení Na Ježíše vložen kříž, Kristus nesoucí kříž potkává Pannu Marii, Svatá Veronika, Popravní brána (zobrazující plačící ženy), U Šimona a nakonec Kalvárie. Poslední dvě zastavení jsou Pieta (kaple se sochou Piety) a Boží hrob.³⁹

Na rozdíl od roku 1658, kdy v Římově ještě nebyl tak velký přísun poutníků, ale přesto při svěcení loretánské kaple bylo přítomno velké množství lidí, byl od té doby už Římov fungujícím poutním místem, a tak tedy o to více lidí bylo přítomno na slavnostech při vysvěcení pašijové cesty v roce 1670. Brány, kaple i zastavení, podobné těm jeruzalémským, přilákaly i mnoho hodnostářů,

---

³⁹ Srov. Šťovíček, str. 55.

církevních i světských. Pobožnost křížové cesty vedl P. Alex, její stavitel a původce. „Lid plakal radostí, že mu možno bylo vykonat křížovou cestu jako v Jeruzalémě; a když viděl ty postavy v životní velikosti v kaplích a v branách a celé umučení Páně tak názorně měl před očima, tím vroucněji a živěji rozjímal o bolestech a utrpení Pána našeho Ježíše Krista, které dobrovolně podstoupil za nás a naše spasení.“⁴⁰

V *Litterae annuae* se počet poutníků v tomto slavném roce 1670 na hlavní svátek Navštívení Panny Marie odhaduje na 12 tisíc v deseti skupinách vedených svými duchovními pastýři. Slavnostní bohoslužbu slavil představený jezuitského řádu, i kníže se svými dvořany byl přítomen. Rovněž se zmiňuje, že ten rok bylo na privilegovaném oltáři odslouženo celkem 195 bohoslužeb za duše v očistci, jak řeholníky, tak diecézními kněžími. Při této příležitosti slavnostního posvěcení pašijové cesty se pamatovalo se i na krásu bohoslužby, pro kterou byl zakoupen ornát zdobený stříbrem.⁴¹

Vysvěcením práce na pašijové cestě ale zcela neskončily. Ještě v tomtéž roce bylo zastřešeno cenaculum (kaple Poslední večeře), kam bylo umístěno i třináct soch.⁴²

K další významné změně došlo v roce 1687, kdy bylo přidána dvě další zastavení. Bylo totiž postaveno zastavení jménem Matka bolestná, které sloužilo i jako úložiště pro Spasitele v Nejsvětější Svátosti na Velký pátek, a druhé zastavení, architektonicky větší než všechna ostatní, s osmihranným půdorysem, představuje loučení Krista se svou matkou.⁴³

Čtyři roky poté, kdy i v loretánském areálu byly ambity obnoveny novými kameny a vystavěna nová vstupní brána, bylo přestavěno zastavení Krista nesoucího kříž, které bylo v ruinách. V kapli prvního zastavení (výše zmíněná kaple Loučení) byl vztyčen oltář, ke kterému byly přidány další dvě barevné vyřezávané sochy představující Matku a Krista směřujícího k utrpení. Poté tuto kapli vysvětil arcijáhen slavnostním pontifikálním obřadem, v den, kdy se slaví navštívení Alžběty Marií. Lid se shromáždil ve větším počtu než v minulých letech.⁴⁴

---

⁴⁰ Wildmann, str. 169.

⁴¹ *Litterae annuae*, k roku 1670.

⁴² *Litterae annuae*, k roku 1670.

⁴³ *Litterae annuae*, k roku 1687.

⁴⁴ *Litterae annuae*, k roku 1691.

Zastavení byla různě přestavována a vylepšována. Například roku 1695 byla zbořena čtyři stará zastavení, která byla nahrazena novými, což i s umělecky vytvořenými obrazy vyšlo na téměř 100 zlatých.⁴⁵ Též v roce 1696 byla dokončena dvě další zastavení. Byla ozdobena nádhernými obrazy, dohromady za sto zlatých.⁴⁶ Další zastavení bylo dostavěno 1697.⁴⁷

4.3 Malby v ambitech

Roku 1684, tedy již po smrti Jana Gurreho, se začalo pracovat na malování obrazů ze života blahoslavené Bohorodičky do ambítů. Díky mnohým dobrodincům byla naděje, že dílo bude hned další rok dokončeno.⁴⁸

V období let 1686-1698 byly ambity vyzdobeny štukem a nástěnnými malbami s mariánskými symboly, včetně invokací loretánské litanie. Rovněž bylo přidáno vyobrazení českých mariánských poutních míst. Již roku 1685 se v ambitech nacházelo 40 obrazů ze života Krista a Panny Marie i obrazy zobrazující další česká poutní místa.

Klenby byly vyzdobeny vegetabilními motivy a medailony s mariánskými symboly i náměty z Písně písní a z Knihy Sirachovcovy. Namalovaní andělé drží v ruce pásky s invokacemi z loretánské litanie.⁴⁹ Ty byly pak díky dalším donátorům dále doplňovány. V nejstarší římovské kronice se nerozlišují jasně obrazy na plátně a pozdější fresky, ale přesto zpráva z osmdesátých let 17. století na existenci mariánského souboru obrazů ukazuje. Poslední obraz cyklu, nazvaný Panna Marie Římovská – útočiště hříšníků, obsahuje datum 1675 a zobrazuje slavnost svěcení pašijové cesty, které proběhlo za velké účasti lidu v roce 1670.⁵⁰ V ambitech tedy vznikají vlastně tři řady obrazů – loretánské litanie, zobrazení poutních míst a cyklus ze života Panny Marie.

Zajímavé je, že mezi poutními místy je zobrazen i Římov a na obraze je zakreslen i loretánský areál, ale ještě bez přidaného kostela.⁵¹

Účelem mariánských obrazů je doprovázet mariánskou zbožnost, včetně jejích projevů v pobožnostech, které měly v Římově dlouhou tradici. Dodnes se zachovala pobožnost

---

⁴⁵ *Litterae annuae*, k roku 1695.

⁴⁶ *Litterae annuae*, k roku 1696.

⁴⁷ *Litterae annuae*, k roku 1697.

⁴⁸ *Litterae annuae*, k roku 1684.

⁴⁹ Srov. Ouredová-Hronková, str. 74.

⁵⁰ Viz příloha č. 2; v dnešní podobě již s jiným popiskem než „útočiště hříšníků“.

⁵¹ Viz příloha č. 1; areál je na tom dnes již zašlém obraze vlevo od chodidel anděla.

tzv. „Mariánského modlení“, která je podobná pobožnosti křížové cesty v tom, že poutníci chodí po jednotlivých zastaveních (v tomto případě Mariina života) a ke každému zpívají odpovídající píseň a říkají konkrétní modlitby.

Protože na stavbu římovské lorety měli rozhodující vliv krumlovští jezuité, lze předpokládat, že výzdobu areálu okolo Lorety měli na starosti malíři z Krumlova. V té době jich nebylo mnoho. Byl zde Jan Melichar Otto, který maloval františkánský cyklus v minoritském klášteře v Českém Krumlově. Kolem roku 1665 pracoval v Krumlově Zachariáš Ignác Voják, eggenberský dvorní malíř, a v roce 1669 Jindřich de Verle. Pro knížete pracovali i malíři Anneisové, především Petr Antonín Aneis.⁵² Píše se i o opravě cihlové dlažby v ambitech, která byla zástupy návštěvníků pošlapána a téměř ztratila barvu.⁵³

4.4 Další stavby v Římově

Nárůst poutníků vyžadoval péči o jejich ubytování. Proto byl roku 1670 vedle římovského hostince vybudován kamenný příbytek pro „důstojné ubytování vznešenějších hostů, navštěvujících Pannu Marii Římovskou“⁵⁴. I na statku vzniklo několik dalších pokojů pro ubytování jezuitů.

V roce 1671 začala stavba budovy s osmi pokoji pro pohodlnější ubytování profesorů o prázdninách. Střecha už byla v tomto roce zakryta, ale ještě ne zcela dokončena.

Rovněž se dozvídáme o poněkud kuriózní události: Kníže z Krumlova, když byl ještě jezuitům dobře nakloněný, chtěl něco udělat pro Římov, a tak dobrotivě rozhodl, že postaví zdobený refektář. Už jej začal stavět na hlubokých základech. Když byl ale zvolen nový jezuitský představený, který mu nebyl po chuti, rozmyslel si to, odvolal zedníky a všechny stavební materiál nechal okamžitě odvézt na dvaceti vozech.⁵⁵

Na jiném místě ale práce pro slávu Boží a Boží rodičky pokračovaly: dokončena byla kaplička Poslední večeře, kde „velké a pěkné sochy“ reprezentují Krista s dvanácti apoštoly.⁵⁶

---

⁵² Srov. Ouradová-Hronková, str. 76.

⁵³ *Litterae annuae*, k roku 1686.

⁵⁴ *Litterae annuae*, k roku 1670.

⁵⁵ *Litterae annuae*, k roku 1671.

⁵⁶ *Litterae annuae*, k roku 1671.

Roku 1683 byla obnovena stanoviště pašijové cesty a byly obstarány další obrazy a sochy. Také byly přidány dveře, které je chrání před poškozením sněhem a špatným počasím.⁵⁷

Ani během stavebních prací v areálu nechyběly zázraky. K roku 1689 se připomíná dobrodini „naší Hospodářky a Divotvůrkyně, patronky Říмова“, když jistý dělník z Budějovic osazoval plíšky na kopuli na loretánské kapli a podle jeho svědectví začalo tak silně foukat, že téměř spadl. Jenom když vzýval Pannu Marii, pocítil, že ho drží jakási podivuhodná neviditelná síla, aby nespadnul, a jen díky ní mohl udržet nohy na pevné ploše.⁵⁸

Další ozdoba přibily v loretánské kapli roku 1693: Panna Maria v Loretě byla spolu se svým Synem korunována novou zlatou korunou a byly přidány i další ozdoby. Dohromady to stálo přes sto rýnských zlatých.⁵⁹

V letech 1685-1691 byla vystavěna jezuitská rezidence (přestavbou zemanské tvrze), později zámek a hospodářské budovy. Rezidence má sloužit k ubytování jezuitských duchovních, kteří se v Římově starají o poutníky. Protože se jedná o rezidenci, na rozdíl od koleje (která byla mimo jiné v Krumlově) neslouží k ubytování studentů, ale pouze kněží a případně jejich pomocníků.

V rezidenci byl obnoven refektář: byla pořízena nová okna, jakož i socha Spasitele visícího na kříži se sochami Panny Marie Bolestné a svatého Jana Evangelisty. Dále byl vystavěn oltář za 100 zlatých v domácí oratoři vytvořený rukama umělce, „kterému šlo hlavně o elegantnost“⁶⁰.

V roce 1685 byla jezuitská rezidence spojena ohradní zdí s ambity okolo loretánské kaple. Křídla ambitů byla do nádvoří otevřena půlkruhovými oblouky, které byly zaklenuty valenou klenbou s lunetami.⁶¹ Kromě mnoha jiných příjemných věcí bylo především přestavěno sídlo pro jezuity, kde několik místností upraveno pro pohodlí obyvatelů a vybaveno krbem, a střecha v tomto létě rovněž opravena, i díky štědrosti krumlovského knížete. Výdaje přesáhly šest set zlatých. Ani loretánská kaple nebyla zanedbána. O všech svátcích a nedělích byla slavena alespoň jedna bohoslužba, o velkých svátcích týkajících se Panny Marie nebo tajemství utrpení Páně jich

---

⁵⁷ *Litterae annuae*, k roku 1683.

⁵⁸ *Litterae annuae*, k roku 1689.

⁵⁹ *Litterae annuae*, k roku 1693.

⁶⁰ *Litterae annuae*, k roku 1684.

⁶¹ Srov. Ourodová-Hronková, str. 74.

bylo víc.⁶² Roku 1691 byla přistavěna k rezidenci věž,⁶³ která je 21 metrů vysoká, s cibulovitou bání a plechovou korouhvičkou s aliančním znakem Jana Kristiana z Eggenbergu a jeho manželky Marie Ernestiny ze Schwarzenbergu, kteří v tom roce slavili stříbrnou svatbu.⁶⁴

K poutnímu areálu okolo loretánské kaple přibyla další věž: 1697 byl totiž vysvěcen nově postavený kostel Svatého Ducha, který stojí na východní straně ambitů, k nimž byl připojen.⁶⁵ Kostel, který připomíná událost Letnic, zakončuje okruh tajemství spásy, jež začínají zvěstováním v loretánské kapli a pokračují pašijovou cestou. Tento kostel se ale začal stavět již v roce 1672.⁶⁶

Tento kostel vznikl z potřeby větší svatyně pro větší skupiny poutníků, pro které byla loretánská kaple příliš malá. Pravděpodobně se používal už dávno před slavnostním vysvěcením roku 1697, jak by ukazovala i další zázračná událost z roku 1674: *Litterae annuae* vnímají jako velkou mariánskou milost, že při pádu dřevěného kůru, který byl prohnitý deštěm a nevydržel váhu množství zpěváků, nebyl nikdo zraněn, ani nikdo z lidí nacházejících se pod kůrem. Někteří byli zachyceni trámy, nad kterými náhodou stáli, jiní se zahákli za trčící břevno a viseli tam, dokud jim nebylo pomozeno. Dokonce ani nástroje, které z kůru spadly, nebyly zničeny, s výjimkou jediného bubínku, jehož kůže byla poškozena spadlým kamenem. Tato událost urychlila výstavbu nového kamenného kůru i věže, což stálo 300 zlatáků.⁶⁷

---

⁶² *Litterae annuae*, k roku 1691.

⁶³ *Litterae annuae*, k roku 1691.

⁶⁴ Srov. Kovář, str. 21.

⁶⁵ Tak Royt, str. 9, a Kovář, str. 18. Oproti tomu Vlček, str. 630 uvádí jako rok svěcení kostela už 1677.

⁶⁶ Kovář, str. 18.

⁶⁷ *Litterae annuae*, k roku 1674.

5 Rozvinutí úcty na poutním místě

5.1 Zbožnost a zázračná uzdravení

Co vedlo poutníky k chození do Říмова? V pramenech máme náznaky, na kterých můžeme ukázat pohnutky poutníků. Bezpochyby se mnozí snažili vyprosit si zdraví.

Jako podivuhodný je označen příběh ženy, která byla zázračně uzdravena. Měla velký nádor hrtanu. Krvácení bylo tak zlé, že čtrnáct dní nemohla mluvit ani jíst. Když lékař jejímu manželovi vysvětlil, jaké je situace a že nemoc není léčitelná, manžel učinil slib Panně Marii v Římově. Manželčino nemocné místo pomazal olejem, který vzal z lampy, jež hořela v loretánské kapli. K velkému ohromení lékařů byla uzdravena.⁶⁸

Často k zázračnému uzdravení postačovalo učinit slib vykonání poutě do Říмова. V jezuitském ročním hlášení z roku 1669 se dočteme, jak jistý Valentýn Schmidt ze Sedlic byl trápen velkými bolestmi, křečemi a střevními problémy a dlouhé léčení mu nepomáhalo. Když nemohl dosáhnout zdraví přirozenými prostředky, rozhodl se obrátit na poklad Božské dobroty. V okamžiku, kdy se zavázal slibem, že vykoná pouť do Říмова, bolesti přestaly. On poté „zdravý a silný spěchal k římovské Matce, aby vzdal dík za takový dar, a věrně s velkou zbožností splnil slib.“⁶⁹

Jednoho duchovního trápila dlouhodobá kolika, že už neočekával nic jiného než ochabnutí a smrt. Už šestnáct týdnů byl v péči doktorů, ale přestože užíval léky, stále slábnul. Když uslyšel o divech, které se v římovské loretánské kapli dějí, doufal, že tam najde spolehlivý lék. Rozhodl se tedy navštívit toto místo zasvěcené Svaté Panně a byl uzdraven. V témže roce slib s pokorným srdcem bez problémů splnil.⁷⁰

Jedna žena měla těžké těhotenství doprovázené velkými bolestmi. Porod probíhal tak těžko, že byly obavy nejen o život dítěte, ale i matky. Žena byla tak unavená (snad i vlivem „neustávajících rad lékařů i neúčinné pomoci lékárníků“), že usnula. Za chvíli se ale vzbudila, a vzývala Pannu Marii Římovskou, aby přišla na pomoc lidské neschopnosti. Zcela se jí svěžila

---

⁶⁸ *Litterae annuae*, k roku 1670.

⁶⁹ *Litterae annuae*, k roku 1669.

⁷⁰ *Litterae annuae*, k roku 1670.

a zasvětila. Ale přes zbožná slova se narodil syn „ne nepodobný uhlí“. Dva dny poté co byl obmyt koupelí svatého křtu, byl na přímlovu Panny Marie Římovské „vybělen nad sních nejen na duši, ale i na těle“⁷¹.

Pověst o podivuhodném poutním místě se rozšiřovala i do větší dálky. Svědčí o tom například zápis z roku 1670, kdy do Říмова přišla i „zbožná panna z Prahy“, aby splnila slib. Byla uzdravena její levá část tváře, která byla předtím znetvořena, což se lékaři marně snažili vyléčit. Po přijetí tohoto dobrodiní vykonala celoživotní zpověď a nechala se zapsat do Bratrstva hořkého utrpení.⁷²

Tím ale podivuhodné události neskončily. I v pozdějších letech bylo zázračných uzdravení tolik, že *Litterae annuae* uvádí jenom statistiku: Ze zimnice bylo uzdraveno patnáct lidí, jedno uzdravení ze srdečních problémů, jedno z angíny, jedno z ochablosti, jedno ze šílenství, jedno z hnisání na celém těle, při kterém lékaři neočekávali uzdravení. Zmizel i jeden hrudní nádor. Jeden chromý přestal kulhat, jeden hluchý začal slyšet. A jedna osoba byla uzdravena z problematického hnisání ucha. K tomu se řadí mnoho uzdravení na duši: „Bezpočet lidí bylo i díky mariánským dobrodiním zapsáno do knihy věčnosti.“⁷³

5.2 Podivuhodné obrácení

Velice podrobně je v roce 1669 popisováno obrácení jedné nejmenované ženy. Neobvykle dlouhý zápis svědčí o tom, že událost bylo považována za velice zajímavou.

Příběh té ženy zní podobně, jako jiná, už zmíněná zázračná uzdravení. Před devíti lety byla uzdravena z nebezpečné nemoci. V rámci toho slíbila, že čtyřikrát do roka vykoná v Římově pašijovou cestu a navštíví loretánskou Pannu Marii. Tuto pobožnost také tři roky věrně plnila, a to s velkou útechou pro svou duši.

Poté se ale od katolické víry odvrátila. Autor zápisu píše, že neví, co se mohlo stát, jaká „zvířecí touha ovládla její duši“, že se zapletla se společenstvím čarodějnic, a „znečistila se hanebnostmi“. V tomto „zavrženíhodném stavu“ strávila šest let. Přitom ale stále dodržovala svou pobožnost spočívající v navštívení a uctění Panny Marie římovské, což vzbuzovalo hněv u jejích společnic,

---

⁷¹ *Litterae annuae*, k roku 1670.

⁷² *Litterae annuae*, k roku 1670.

⁷³ Podle *Litterae Annuae* k roku 1699.

jimž vadilo, že neopustila ono místo, které pohrdavě nazývaly „Schlimau“.⁷⁴ Jednou, v noci Nanebevstoupení (což by bylo 30. května 1669), poté co navštívila Pannu Marii Římovskou, „za pomocí démonů odletěla 20 mil daleko od svého rodiště a byla jimi přísně napomenuta, aby zanechala těch směšných náboženských úkonů, které neprospívají k dosažení věčných radostí, a že si má být jistá, že i bez těchto hloupostí dojde věčných radostí. Má vyhodit všechno, co se týká úcty k těmto zastavením, které jsou prý jenom pahýly, a oddat se vášním. Nemá už váhat, když si je jistá, že je předurčena pro spásu.“⁷⁵ S ní ale tato bezbožná řeč nepohnula a neodvrátila ji od její zbožnosti. Když na ni duchové dále doráželi, odpověděla, že ono místo, ke kterému se slibem přivázala, nikdy neopustí. To vyvolalo zuřivé řádění onoho zástupu démonů, kteří svou „milenuku“ odnesli s takovým hlukem, že se jí zdálo, že se svět okolo její obce se rozpadá. Probrala se na bahnitém místě, daleko od svého rodného města, kde v hrůze a mukách strávila bezesnou noc. Nedlouho po svém návratu domů šla do Říмова, aby odložila všechny zločiny svého života a lítostí byla obnovena před Boží tváří. Zpovědník jí doporučil vyjevit svůj příběh i mimo svátost pokání, aby pomohla zvětšit slávu římovské lorety. Poté žila v duchu pokání, se zkroušeným srdcem a s velkou horlivostí na tomto mariánském místě, díky němuž byla vytržena z nebezpečí pro svou spásu.⁷⁶

5.3 Záchrana vesnice

Ale nejen osobní uzdravení a vyprávění o nich přispívala k věhlasu tohoto místa. Někdy záchrana vedla k vzniku pravidelných pobožností, kterými lidé vyjadřovali svou vděčnost za nadpřirozenou pomoc. Příkladem může být požár, který vznikl roku 1670 v jedné vesnici (která není jmenována). Hrozilo, že zničí celou vesnici, protože foukal i velký vítr, který oheň rozšiřoval. Byl uhašen, až když vesničané jednomyslně volali o pomoc k Panně Marii a slíbili, že když jim v tomto nebezpečí pomůže, každý rok budou konat prosebnou pobožnost. Vítr hned přestal a plameny zázračně uhasly. V tomtéž roce poprvé splnili svůj slib.⁷⁷

---

⁷⁴ Pravděpodobně slovní hříčka z německého „schlimm“ - špatný. Rýmuje se s německým názvem Říмова – Rzimau. Pozn. autora.

⁷⁵ *Litterae annuae*, k roku 1668.

⁷⁶ *Litterae annuae*, k roku 1668.

⁷⁷ *Litterae annuae*, k roku 1668.

Podobné události jistě přispěly k oblibě tohoto poutního místa, takže v hlášení z roku 1677 čteme: „Úcta k trpícímu Spasiteli v Římově začíná být věhlasná. Chodí sem poutníci odevšad, někteří chodí pašijovou cestou bosí.“⁷⁸

---

⁷⁸ *Litterae annuae*, k roku 1677.

6 Zakladatelé a další osobnosti

6.1 Návštěva nejvyššího purkrabího Království českého

Římovu se dostalo jedinečné cti: ke konci léta 1672 přišel královský purkrabí (Bernard Ignác hrabě z Martinic) i svou manželkou a dcerou. Navštívili loretánskou kapli a zastavení pašijové cesty, zapsali se vlastní rukou do knihy Bratrstva hořkého utrpení našeho Spasitele a věnovali velkorysý dar do jeho pokladny. Po bohoslužbě se dokonce zúčastnili snídane na statku. Současně také kníže (Jan Kristián I. z Eggenbergu) přívětivě navštívil dům jezuitů a zúčastnil se sváteční hostiny.⁷⁹

6.2 Smrt Jana Gurreho

V roce 1680 zemřel Jan Gurre. Tento už zmiňovaný jezuitský bratr-laik⁸⁰ brněnského původu, který stál při vzniku pašijové cesty, byl na vlastní přání v blízkosti loretánské kaple pohřben.

„Věkem i zásluhami zralý skrze smrt prošel do života ... bratr Jan Gurre, národností Moravan, narozen v Brně, pomocník v materiálních záležitostech, profesí lékárník.“⁸¹ Pisatel hlášení nechtěl příliš rozvíjet životopis Jana Gurreho, zmiňuje jenom, že když mu římský císař Ferdinand III. milostivě nabízel místo dvorního vědce, Jan si radši vyvolil „být podřízený v domě Božím než slavný ve dvorech knížat“. Taky zmiňuje, že byl věrným řeholníkem. Nenáviděl zahálku, vždy se svědomitě věnoval jak lékárnictví, tak i pečlivě zařizoval hospodářské záležitosti. Během čtyřiceti let vyzískal krumlovské koleji dvacet tisíc zlatých.

Obzvláště projevil svou lásku k bližním, když dvakrát pomáhal zastavit šíření epidemie moru, který v Krumlově vypukl. Nevynechal nic, co medicína proti nemoci znala. I své bratry, kteří se stali obětí „smrti, nebo spíše lásky“, ošetřoval bez ohledu na své vlastní zdraví. I v roce jeho smrti řádil v okolí mor.

K představeným rovněž projevoval úctu a nutnou poslušnost, a to jejich slovům, ale i naznačeným pokynům. Tak jednou ke konci svého života, když pochopil, že by se představenému zamlouvalo, aby šel do blízkého Rakouska obstarat víno, přestože tam na různých místech ještě

---

⁷⁹ *Litterae annuae*, k roku 1672.

⁸⁰ Kroess 1938, str. 821.

⁸¹ *Litterae annuae*, k roku 1680.

řádl nakažlivý mor, se hned vydal na cestu. Po návratu se mu začalo dařit čím dal hůře, až, zaopatřen svátostmi, zemřel ve věku 72 let. V jezuitském řádu žil 52 let.

6.3 P. Alex

Kapucín P. Alex působil v Římově mnoho let. Kromě zařizování výstavby pašijové cesty sám s poutníky po ní chodil a vedl pobožnosti, při kterých sám všechno vysvětloval a vyprávěl i o vzniku tohoto místa. Ve stáří bydlel v klášteře kapucínů v Českých Budějovicích. Tam také 8. listopadu 1684 v pověsti svatosti zemřel. Byl pohřben na hřbitově u svatého Jana Křtitele.⁸²

6.4 Návštěva kardinála Kollonitze v roce 1688

V roce 1688 navštívil Římov kardinál Kollonitz z Uher,⁸³ byl jak v loretánské kapli, tak i na zastaveních pašijové cesty. Na přivítání tak vzácné návštěvy kníže vytáhl ze své zbrojnice malé dělo, které střílelo spolu se zvukem trumpet a bubnů, aby byl kardinál důstojně přivítán. Nechal si ukázat zastavení pašijové cesty, a tak se mu zalíbila, že se zvažoval postavit něco podobného v Maďarsku. Přislíbil i svoji podporu Římovu.⁸⁴

---

⁸² Srov. Wildmann, str. 174.

⁸³ Leopold Karel z Kollonitz (1631–1707), primas maďarský, jedna z vůdčích osobností maďarské katolické obnovy.

⁸⁴ *Litterae annuae*, k roku 1688.

7 Hospodářské zázemí

Snad není třeba zdůrazňovat, že stavba a údržba uměleckých děl není zadarmo. Proto není překvapující, že se dozvídáme i o mnohých záležitostech, které se netýkají přímo náboženské činnosti, ale jejího materiálního zabezpečení.

7.1 Hmotné dary

Jedním zdrojem příjmů byly dary věřících: „Tyto zbožné otisky Svaté země v různých obdobích během roku jsou prošlapávány nohama i velmi vznešených poutníků, kteří přišli s velkou náklonností a zbožností, a je naděje, že i díky jejich štědrosti bude možno zastavení pašijové cesty více a lépe ozdobit.“⁸⁵

Někdy se dozvídáme i konkrétní hodnoty předmětů, například v roce 1682 byl pro svatyni Matky Boží věnován kromě jiných darů ornát a několik vel, a také kalich v hodnotě 60 zlatých.⁸⁶

Často jsou zmíněné dary určeny pro osvětlování lorety. Tak třeba k roku 1688 je uvedeno, že do Říмова chodí i mnozí duchovní světští i řeholní, kteří zde nechávají štědré dary, i jako poděkování za uzdravení.⁸⁷

I v roce 1690 byly přijaty další finanční dary na zastavení pašijové cesty i na dům Bohorodičky. Především se zdůrazňuje dar, který krumlovská kolej přijala za účelem, aby v některých týdnech hořely v Římově lampy před Bohorodičkou od pátku od večera až do nedělního rána.⁸⁸

Jména dárců se uvádějí málokdy, ale někdy jsou urozené osoby zmíněny i jménem. Tak například v roce 1691 zde bylo mnoho ctitelů zastavení pašijové cesty. Jedna z nich, paní Mascotina, obchodnice z Budějovic, darovala olej do lamp v Božím hrobě, aby svítily o všech svátcích Panny Marie, jakož i na svátky Povýšení a Nalezení svatého Kříže. Přibyla rovněž další roucha, mimo jiné čtyři z tkané látky, kněžská alba a superpelice se vzácnými krajkami, tuniky pro asistenci při bohoslužbách, v celkové ceně čtyřiceti dvou zlatých.⁸⁹

---

⁸⁵ *Litterae annuae*, k roku 1683.

⁸⁶ *Litterae annuae*, k roku 1682.

⁸⁷ *Litterae annuae*, k roku 1688.

⁸⁸ *Litterae annuae*, k roku 1690.

⁸⁹ *Litterae annuae*, k roku 1691.

Jako nejčastější dobrodinec je zmiňován krumlovský kníže. Roku 1683 je s vděkem vychvalována přízeň knížete z Eggenberka (muselo se jednat o Jana Kristiána I.)⁹⁰ Kníže věnoval 100 říšských mincí na výzdobu loretánské kaple a zakoupil černý ornát za 30 zlatých.⁹¹

Doufá se, že toto místo bude ještě více ozdobeno, když kníže, jak přislíbil, pomůže dokončit výstavbu v rezidenci.⁹²

Jezuitští kněží se o zvelebování poutního místa aktivně snažili. Události, které ukazovaly na zvláštní nadpřirozenou ochranu, byly vykládány jako důsledek této úcty:

„Náš ekonom byl kvůli zvláštní zbožnosti obzvlášť štědrý k Panně Marii Římovské, obstaral obleček ozdobený drahokamy a další ozdoby, a především olej pro lampy do loretánské kaple. Snad i díky tomu se stalo něco podivuhodného: Zatímco téměř veškerá úroda byla zničena kroupami, naše sklizeň zůstala vcelku, že jediné zrnko nebylo zničeno. Požehnána buď Matka Obdivuhodná a Plod života jejího.“⁹³

7.2 Farmy, mlýny a konírny

Další příjmy přicházely z hospodářské činnosti. Proto se vedle zpráv o stavbě kaplí a soch dočteme i o mlýnech a pilách. Římov ve zkoumaném období nebyla samostatná farnost, kněží zde působící byli závislí na koleji v Krumlově, a tedy zmiňovaný majetek patřil koleji v Českém Krumlově.

Na prvním místě je třeba uvést statek v Římově – vždyť jeho darování jezuitské koleji umožnilo vznik tohoto poutního místa. Kromě finančních příjmů je ale hospodářský statek také břemeno, o které je třeba se starat. V letech 1687 a 1688 se řešil přívod vody a střecha. Vodovod na římovský statek byl zcela obnoven a byla vykopána nová cisterna.⁹⁴ Aby sklepy nebyly zaplaveny a netrpěly přílišnou vlhkostí, byly vysušeny za pomoci podzemní roury. A aby přílišná suchost neškodila budově, byly dva krby, které dosud ústily pod střechou, vyvedeny ven. Tím se

---

⁹⁰ *Litterae annuae*, k roku 1683.

⁹¹ *Litterae annuae*, k roku 1683.

⁹² *Litterae annuae*, k roku 1688.

⁹³ *Litterae annuae*, k roku 1686.

⁹⁴ *Litterae annuae*, k roku 1687.

také snížilo nebezpečí požárů. Aby nespadly staré střechy, byl ve všech budovách odstraněn mech, který vypadal „jako by tam rostl už třicet let“.⁹⁵

V Římově se majetek jezuitů postupně zvětšoval i mimo statek. Mariánští ctitelé anonymně věnovali kromě velkého množství stříbra a jiných velkorysých darů i čtyři pásy pole, spolu s votivní tabulkou, kterou děkovali za prokázané dobrodiní Panně Marii Římovské i jejímu Synu.⁹⁶

Zmiňuje se i obnovení jednoho rodinného domu, který také patřil jezuitům. U rezidence byla zařízena velká zahrada, „aby dosud nevyužitě místo mohlo nést krásné a užitečné plody“.

Díky vlivu hlavního kancléře jménem Czinguis byl statek osvobozen od povinnosti dodávat měchy na filtraci vína, o což se vedl spor celý rok.⁹⁷

O rok později, 1689, byly na Římovském statku dostavěny dveře a stěny, rovněž tam byl vystavěn sklep pro uchovávání mléka. V pivovaru byly zařízeny tři velmi velké skříně.⁹⁸

Frustrující muselo být, že už v roce 1690 byla nutná další oprava střechy.⁹⁹

Tím ale stavby neskončily. V dalším roce konírna dostala novou a větší budovu, stěna sýpky v rezidenci byla zcela vysušena. Také byly položeny roury, které vedou vodu ze tří pramenů k pivovaru, zbudována nová pec s komínem pro stavení, kde se uchovává ječmen, a byla zřízena cisterna na vodu z nového příkopu.¹⁰⁰ V Římově u mlýna byla postavena koryta a kanály, které pomáhají otáčení kol.¹⁰¹ Most v Římově vedoucí přes řeku Malši, opotřebovaný stářím, byl obnoven pevnými trámy a dubovými podstavci, aby poutníci mohli pohodlně překračovat řeku.¹⁰²

Kdybychom z Říмова tento most nepřekročili, ale šli dále po proudu řeky Malše, došli bychom k vesnici jménem Hamr. Ta byla rovněž ve správě jezuitů. Zápis k roku 1682 si pochvaluje, že co se týče majetkových záležitostí, vyšel tento rok dobře. Farmy i mlýny v Hamru byly téměř zcela

---

⁹⁵ *Litterae annuae*, k roku 1688.

⁹⁶ *Litterae annuae*, k roku 1687.

⁹⁷ *Litterae annuae*, k roku 1687.

⁹⁸ *Litterae annuae*, k roku 1689.

⁹⁹ *Litterae annuae*, k roku 1690.

¹⁰⁰ *Litterae annuae*, k roku 1691.

¹⁰¹ *Litterae annuae*, k roku 1692.

¹⁰² *Litterae annuae*, k roku 1694.

renovovány, což bylo možné díky „štedrosti našeho knížete, který nám svými zlaťáky dokazoval svoji přízeň“¹⁰³. O čtyři roky později byl v Hamru u mlýna vystavěn nový vodovod i s novými koly.¹⁰⁴

Na jaře 1693 praskly dvě hráze kvůli neobvyklému množství vody. Mlýn v Hamru musel být opraven po poškození způsobeném vodou a počasím. Prasknutí hrází se dotklo i hospodářství v Římově. Ve stavení s ječmenem byla vyměněna střecha, v mlýně kamna. Kvůli obavám z požáru byly dřevěné zdi nahrazeny kamennými a komín byl rozšířen. Mezera mezi rezidencí a zahradou byla překlenuta mosty.¹⁰⁵

Třetí vesnice, která je zmíněna a která se týká hospodářství v Římově a v Krumlově, je „vesnice Wrzow se statkem nazývaným Czikan“ (dnes se jmenuje „Vrcov“, je tam místní část obce oficiálně nazývaná „Cigánov“). Tuto vesnici chtěla krumlovská kolej koupit za dva tisíce zlatých už v roce 1684, což bylo „výhodné pro obě strany“. Nicméně o převedení se v *Litterae annuae* mluví až 1687, takže lze předpokládat, že se jednání o tomto prodeji protáhla. Převedení probíhalo „po přísaze věrnosti králi a před šlechtickými svědky“. Hned byla vystavěna kaple zasvěcená svatému Václavovi, i věž jemu zasvěcená, proti bouřím a pohromám.¹⁰⁶

Jinak se o této vesnici dozvídáme, že tam roku 1692 vznikla škoda vlivem sněhu, který po roztátí zaplavil některá pole.¹⁰⁷ A i tam musely být prováděny opravy na mlýně a na vodovodu. Pole byla rozšířena o několik tisíc kroků, a aby úroda nebyla poškozena náhodně projíždějícími vozy, byly okolo něj vykopány příkopy.¹⁰⁸

7.3 Fundace 1694

Snad nejvýraznějším darem, který rozkvětu poutního místa významně pomohl, byl dar jezuitů P. Jana Kryštofa (z rodu Malovců), který roku 1694 věnoval své dědictví (pět tisíc zlatých) na vydržování dvou kněží, aby sloužili poutníkům v Římově.¹⁰⁹

---

¹⁰³ *Litterae annuae*, k roku 1682.

¹⁰⁴ *Litterae annuae*, k roku 1686.

¹⁰⁵ *Litterae annuae*, k roku 1693.

¹⁰⁶ *Litterae annuae*, k roku 1684 a 1687.

¹⁰⁷ *Litterae annuae*, k roku 1692.

¹⁰⁸ *Litterae annuae*, k roku 1697.

¹⁰⁹ Royt, str 7, uvádí od *Litterae Annuae* odlišnou částku: padesáti tisíc zlatých. Tato částka je nepravděpodobná, když například výše zmíněná vesnice i se statkem se prodávala za dva tisíce; a hlavně v původní listině stojí částka pět tisíc („*quinque millium*“) – viz obr. č. 4a v příloze.

Chtěl, aby ani v pozdějších dobách poutní místo nezaniklo, možná mu šlo i o to, aby si poutní místo zachovalo český ráz a neponěmčilo se.¹¹⁰

Jak mohl věnovat pět tisíc zlatých, když jako řeholník s věčnými sliby byl vázán slibem chudoby, a tedy nemohl vlastnit žádný osobní majetek? V darovací listině máme odpověď: bylo mu to povoleno představenými.¹¹¹ Proto je také listina opatřena pečeti krumlovské koleje.¹¹²

Litterae annuae vyjadřují naději, že z toho vznikne velký užitek. Ti dva misionáři z Tovaryšstva Ježíšova mají umět perfektně česky a alespoň průměrně německy a věnovat se nejenom pobožnostem k nejsvětějšímu utrpení Krista, ale čest Bohorodičky šířit i po okolí a se souhlasem představených apoštolsky působit i na Prachaticku a Bechyňsku.¹¹³

Za rok bylo k pěti tisícům zlatých přidáno dalších pět set zlatých,¹¹⁴ do zrušení řádu se fond zvětšil dokonce na deset tisíc zlatých.¹¹⁵

---

¹¹⁰ Srov. Wildmann, str. 174.

¹¹¹ „potestate a Superioribus meis ad id mihi concessa” – doslova „mocí, která mi k tomu byla dána mými představenými” – viz obr. č. 4a v příloze.

¹¹² Viz obr. č. 4c v příloze.

¹¹³ *Litterae annuae*, k roku 1694.

¹¹⁴ *Litterae annuae*, k roku 1695; zde je podruhé zmíněna původní částka pěti tisíc zlatých.

¹¹⁵ Ryneš, str. 153.

8 Působení dvou kněží misionářů po roce 1694

A dva kněží skutečně přišli. V listopadu toho roku už zahájili vykonávání svého úkolu, při čemž sice ještě bydleli v krumlovské koleji, ale větší část týdne trávili prací na území Říмова. Doufá se, že z této práce bude mnoho dobrých plodů.¹¹⁶

A aby i úcta k trpícímu Spasiteli na pašijové cestě dále rostla, bylo rovněž zavedeno pravidelné kázání o jednom tajemství z utrpení Páně. To se odehrává vždy po bohoslužbě, která se začala konat každý pátek od třetí neděle v prosinci. To vedlo i k větší návštěvnosti pašijové cesty.¹¹⁷

Tito dva misionáři o nedělích a svátcích při odpolední pobožnosti česky kážou katecheze pro mládež a běžné lidi. Místní mládež totiž není schopna ani třeba jen vysvětlit základní věci ohledně tajemství víry. Ani mnozí dospělí neznají správný způsob, jak se zpovídat, jak správně slyšet mši svatou a neví další věci potřebné ke spáse.¹¹⁸

O jednotlivých postních nedělích vychází po katechezi procesí, v doprovodu množství lidu, z nichž někteří nesou kříž. Více lidí chodí o Velikonocích, kdy se v roce 1696 počet vyšplhal na více než šest set. O svátku Povýšení svatého kříže se shromáždilo přes tisíc lidí.¹¹⁹

Tato pobožnost přitáhla nejen hrubé vesnické obyvatelstvo, ale i proslulé muže, kteří byli s potěšením viděni v červnu, když kapitán bechyňského oddílu ve společnosti dalších šlechticů prošel vlastníma nohama po zastaveních pašijové cesty. Tato návštěva trvala přes tři hodiny.¹²⁰

I o rok později bylo velkým povzbuzením pro zbožnost, když 2393 lidí, z nichž přes 60 neslo kříže, šlo pašijovou cestu v doprovodu devíti kněží, kteří „oběma jazyky“ bolestná tajemství tak vysvětlovali, že to mnohé dovedlo až k slzám a k prohloubení zbožnosti.¹²¹

Jezuitští misionáři v Římově kážou každou neděli a o svátcích před velkými shromážděními, ale také vypomáhají faráři. „Ve dne v noci jsou k dispozici, horlivě navštěvují nemocné i přes velké vzdálenosti, a to i v mrazech či v dešti. S povolením faráře udělují svátosti umírajícím k poslednímu boji křesťanů, což nezůstává bez účinku a je k užitku mnoha duším.“¹²²

---

¹¹⁶ *Litterae annuae*, k roku 1694.

¹¹⁷ *Litterae annuae*, k roku 1694.

¹¹⁸ *Litterae annuae*, k roku 1696.

¹¹⁹ *Litterae annuae*, k roku 1696.

¹²⁰ *Litterae annuae*, k roku 1696.

¹²¹ *Litterae annuae*, k roku 1697.

¹²² *Litterae annuae*, k roku 1697.

Díky jejich úsilí také roste zbožnost vůči Panně Marie Loretánské, pobožností se účastní nejen lidé z Čech, ale i z Moravy, z Horních i Dolních Rakous, Bavorska i dalších vzdálenějších míst a oblastí.¹²³

Ze stavebních prací v tomto období je hodno zmínit hodiny ve věži za více než pět set zlatých, jež ve své velké dobrotivosti věnoval kníže, „kterému jako i všem ostatním dobrodincům vyprošujeme mnohé požehnání z nebe!“¹²⁴

Jako projev vděčnosti od mariánských ctitelů byly zhotoveny i votivní tabulky, některé z nich stříbrné. Rovněž byl darován i drahokam zasazený ve zlatě, stříbrné mince. Nějaký šlechtic věnoval stříbrnou lampu o váze 32 uncí. K tomu je třeba připočítat několik stovek zlatých, které byly použity na obnovu mříže a bočních vchodů za oltářem v loretánské kapli.¹²⁵

Tento rok nechali jezuité namalovat obraz loretánské Panny Marie se svatým Ignácem a Františkem Xaverským, „aby vzrostla úcta poutníků k Panně Marii“.¹²⁶

Jezuitští kněží působili v Římově dále, až do zrušení jezuitského řádu roku 1773.

---

¹²³ *Litterae annuae*, k roku 1697.

¹²⁴ *Litterae annuae*, k roku 1697.

¹²⁵ Podle *Litterae Annuae* k roku 1699.

¹²⁶ Podle *Litterae Annuae* k roku 1699.

9 Závěr

Když dnes vstoupíme do kostela v Římově, uvidíme na střeše malbu¹²⁷, která zobrazuje příběh vzniku tohoto poutního místa. Je zde vidět Kristus s křížem a bolestná Panna Maria dle snu Jana Gurreho, kníže Jan Oldřich z Eggenberka, jak daruje římovské panství jezuitům, Jan Gurre, jak spolu s kapucínem Alexem organizuje stavbu lorety a křížové cesty, a P. Jan Kryštof Malovec, jak zakládá fundaci pro dva misionáře.

Právě tento příběh tato práce přibližuje. Vykresluje, jak důležitá byla víra pro lidi barokní doby, jaký význam měly pobožnosti v jejich životě. Ukazuje příklad, jak takové místo vzniká po stránce duchovní i ryze materiální, kdo jsou jeho zakladatelé, jak se dotýká i významných osobností své doby. Také lze poznat, jak lidé i za událostmi jako jsou přírodní katastrofy anebo naopak záchranu před nimi hledali nadpřirozené vlivy, proto se utíkali pod Boží ochranu a za ni vyjadřovali vděk.

Se zrušením jezuitského řádu toto dědictví římovských pašijí s loretou nezaniklo. Je jistě cenným obrazem spirituality doby svého vzniku a ukazuje i promyšlenou cílevědomost činnosti jezuitů v krumlovské koleji.

Nehmotnou součástí tohoto dědictví je příklad pastorační činnosti a snahy používat prostředky dostupné v dané době k oslovování lidí. Tento přístup jako inspirace pro každou dobu lze také považovat za výsledek této práce využitelný v praxi.

Mezi možnosti dalšího rozpracování tohoto tématu patří prozkoumání osudů tohoto poutního místa v dalších letech.

---

¹²⁷ Namaloval ji Jiří Jelínek roku 1944.

10 Seznam použitých pramenů a literatury

10.1 Prameny nevydané

Archiv farního úřadu Římov, *Litterae annuae, Annales provinciae Bohemiae* (1668-1779).

SOkA České Budějovice, Farní úřad Římov, inv. č. 1, sign. Ia1, kniha 1, Pamětní kniha kostela a fary římovské (1648-1909) (*Liber memorabilis*).

10.2 Literatura

BUKOVSKÝ, JAN. *Loretánské Kaple v Čechách a na Moravě*. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-7277-015-2

ČERNÝ, JIŘÍ. *Poutní místa českobudějovické diecéze*. Pelhřimov: Nová tiskárna Pelhřimov, 2013. ISBN 978-80-7415-074-6

KOVÁŘ, DANIEL. *Římov – Historie obce a poutního místa*. Římov: Herbiaprint, 1998. ISBN 80-238-2330-2.

KROESS, P. ALOIS. *Geschichte der Böhmischen Provinz der Gesellschaft Jesu I*. Verlag der Buchhandlung Ambr. Opitz Nachfolger: Wien, 1910. Bez ISBN.

KROESS, P. ALOIS. *Geschichte der Böhmischen Provinz der Gesellschaft Jesu II*. Verlag Mayer & Comp.: Wien, 1938. Bez ISBN.

MIKULEC, JIŘÍ. *Barokní náboženská bratrstva v Čechách*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2000. ISBN 80-7106-422-X.

OURODOVÁ-HRONKOVÁ, LUDMILA. *Světecké obrazové cykly na jihu Čech*. České Budějovice: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Českých Budějovicích, 2011. Monumenta. ISBN 978-80-85033-36-6.

ROYT, JAN. *Římov – Poutní areál s loretou a kalvárií*. Historická společnost: Velehrad, 1995. Bez ISBN.

RYNEŠ, VÁCLAV. *Římov v době barokní. Listy ze Římovské kroniky, 1626-1773. – Poutní areál s loretou a kalvárií*. In: Acta Regionalia 1970–1971, Společnost přátel starožitností: Praha, 1972. S: 141–161.

ŠTOVÍČEK, VLADIMÍR. *Římovská pašijová cesta*. Herbia: České Budějovice, 2010. Bez ISBN.

VLČEK, PAVEL. *Encyklopedie českých klášterů*. Praha: Libri, 1998. ISBN 80-85983-17-6

WILDMANN, FRANTIŠEK. *Pomněnky z českých krajů*. Dědictví Svatojanské, Praha, 1902. Bez ISBN.

11 Přílohy

Seznam příloh:

Obr. č. 1: Diva Rimovensis z ambitů

Obr. č. 2: Obraz ze svěcení pašijové cesty

Obr. č. 3: Přípis povolující výstavbu kaple ke cti Panny Marie 1648

Obr. č. 4a, 4b, 4c: Dopis P. Jana Kryštofa Malovce k fundaci 1694

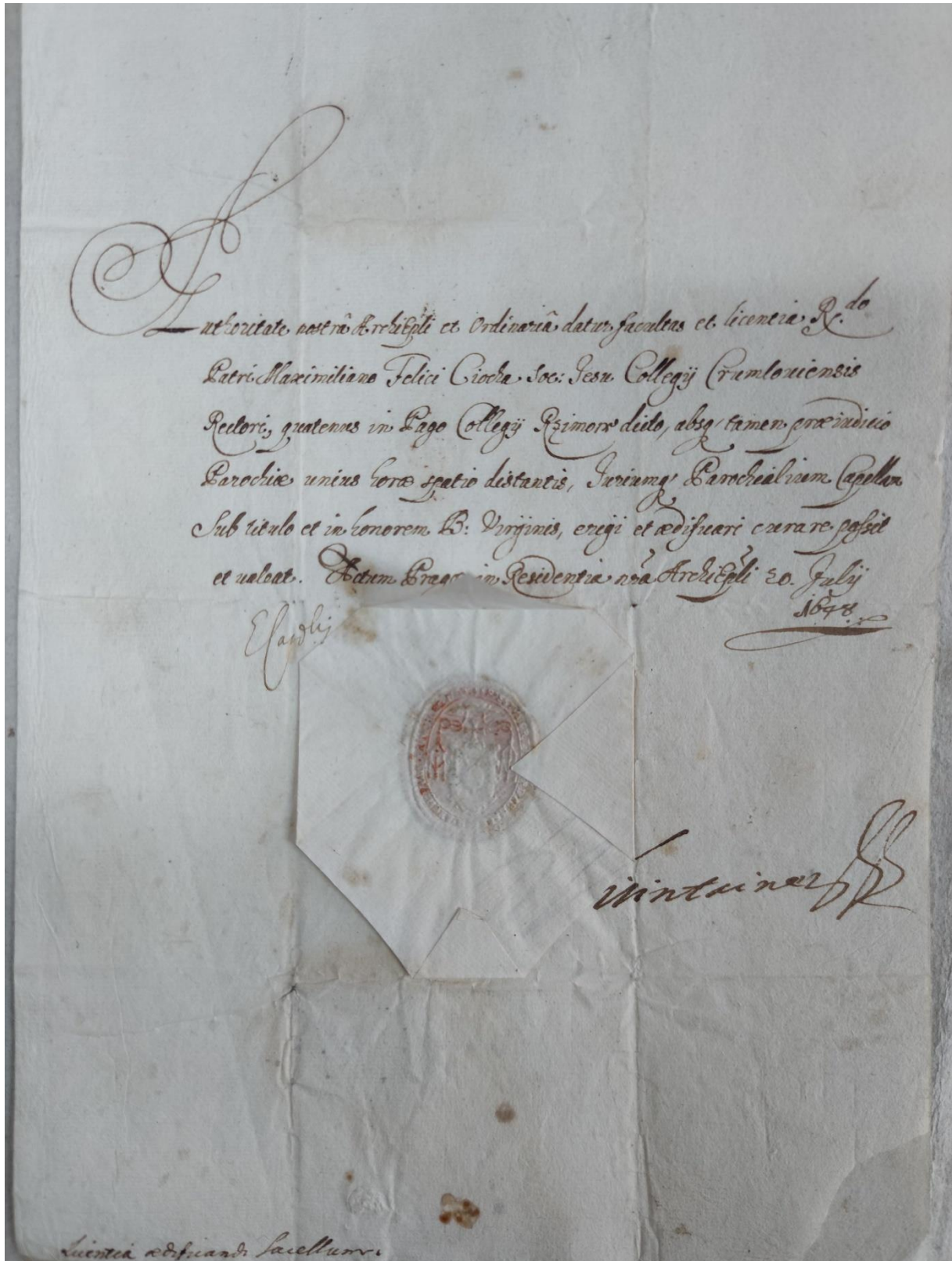

Obr. č. 1: *Diva Rimovensis* z *ambitů*. Foto autor práce, 23. 4. 2020.

Obr. č. 2: *Obrázek ze svěcení pašijové cesty.* Foto autor práce, 23. 4. 2020.

Obr. č. 3: Přípis povolující výstavbu kaple ke cti Panny Marie. Foto autor práce, 23. 4. 2020.
S pečeti kardinála Arnošta Vojtěcha z Harrachu, z archivu Římskokatolické farnosti Římov.

Ego Ioannes Christophorus Malovecz Societatis IESU Religiosus,
necdum Solemnibus votis adstrictus, iuxta Societatis IESU Institutum,
potestate à Superioribus meis ad id mihi concessa, deliberato maturiq;
iudicio, spontanea ac libera voluntate, præter Foundationem Summae
Capitalis quingve millium florenorum Rhenensium, pro victu et amicis
duorum Patrum Missionariorum Societatis IESU ad labores Ap^o
stolicos Rjimovij obeundos, destinatarum: ex annuo censu trecentorum
florenorum Rhenensium, procurando, in dispositionis Instrumento die
octavâ Septembris Anno 1694to Crumlovij factam: addo, transferibo, et
signo, ac dono Augustissima Domina nostra Sacratissima Deipara Virgiⁿ
ni Mariae Rjimoviensi, Lvingentos florenos Rhenenses Summae Ca^u
pitalis, ad censum perpetuum quantocyus elocandos; ut duo Patres Mis^s
sionarij Rjimovienses præter labores Apostolicos Rjimovij peractos, quot^u
annis, iuxta Superiorum beneplacitum, ambo aut saltem unus in Distric^t
tibus vicinis Bechinensi et Crachaticensi Apostolicorum Missionariorum
munus Sanctum exerceant, ab omnibus Collegij Crumloviensis occupationi^u
bus ac officijs independentes ac liberi. Quas Missiones, ut fructuose obe^u
ant, providebuntur iisdem Patribus premia catechetica, nec non Viatica
ex censibus annuis, Summa quingentorum florenorum, obventuris.
Summam Capitalem Lvingentorum florenorum Rhenensium assigno.

Obr. č. 4a: Dopis P. Jana Kryštofa Malovce k fundaci z 1694. Foto autor práce, 23. 4. 2020.

První strana originálu, uloženo v archivu Římskokatolické farnosti Římov.

Quadringentos florenos Rhenenses apud R. P. Rectorem Collegij Societa-
tis IESU Gramlovij, in Octobri Anno 1694to Praga levatos; residuos Centum
florenos Rhenenses ex censibus usq; ad S. Gallum A^o 1694to mihi de Jure debi-
tos, à R. P. Procuratore Provincia apud Censualistas exigendos assigno.
Quodsi, ob defectum idonearum Personarum, propter pestem, bella, incendi-
um, caritatem anone, aut ex quacunque ratione, illi duo Rjmovienses Mis-
sionarij aut saltem unus ex duobus Missionem dictorum Districtuum Be-
chinensis, aut Prachaticensis non obiret, mea ultimata voluntas, ac inten-
tio est, ut ex illis conservatis censibus accrescat summa major quingentis
florenis conjungenda, et suo tempore elocanda.

Pariter, si ex supra nominatis causis neuter ex duobus Missionarijs Rji-
moviensibus, aut saltem unus, Missionis Rjmoviensis officiam Apostoli-
cam non perageret, instanter desidero, ut, juxta proportionem absentis
unius vel utriusq; Missionarij, Census ex quinque millium florenorum
Summa Capitali congregati; conjungantur collectis censibus ex Summa
Capitali quingentorum florenorum superadditorum, et simul elocati q;
ficiant majorem Summam Capitaalem, ex qua majori Summa crescat
census annui, ad comparandos libros necessarios, catechetica premia, et
competentia Viatica, nè Patres Missionarij, cum exiguo fructu laicorum
rum animarum Externis molesti sint.

Præterea omnia debita Prævisiones omnes, libros omnes cum rebus

Obr. č. 4b: Dopis P. Jana Krištofa Malovce k fundaci z 1694. Foto autor práce, 23. 4. 2020.

Druhá strana.

Omnibus ad usum mihi à Superioribus concessis, aut concedendis, cedo,
transferibo, ac plenè dono Augustissima Domine nostra Beatissima Vir-
gini Maria, Matri Admirabili Gimoventi, ad usum, utilitatem, et
commoditatem duorum Missionariorum Gimoventium.
Hoc est ultimata voluntas supplementi Abdicationis meae. In quorum
fide Instrumentum hoc dispositionis meae consueto A. P. Rectoris
Boëno-Granlovicensis, sub quo lego, sigillo muniri, et manu propria
subscripsi, cum testibus ad id vocatis et rogatis, infra scriptis.
Factum in Rosensi Collegio Societatis IESU Granlovij, die 31^a Ja-
nuarij Anno 1695.

Joannes

Christophorus

Malowecz ~~Malowecz~~

(Christophorus Wendorff)

Michael Geseb ~~Geseb~~

Confiteor tunc ad possessionem Jacobus Wilke
sed per Bohemiam visitator et vponit ~~vponit~~

Obr. č. 4c: Dopis P. Jana Kryštofa Malovce k fundaci z 1694. Foto autor práce, 23. 4. 2020.

Třetí strana, obsahuje podpis Jana Kryštofa s pečeti krumlovské koleje.

12 Abstrakt

ŠRUBAŘ, Š. *Historie poutního místa Římov od doby jeho založení až do konce sedmnáctého století*. České Budějovice 2020. Bakalářská práce. Teologická fakulta. Katedra teologických věd. Vedoucí práce Jakub Václav Zentner.

Klíčová slova: Římov, poutní místo, jezuité, loreta, pašijová cesta, baroko, bratrstva, zázraky, misie, zakládání, kázání, kolej, poutnictví

Práce se zabývá popisem vzniku a výstavby poutního místa v Římově v jižních Čechách, které vzniklo v 17. století a bylo vybudováno na základě daru tamního statku jezuitské koleji v Českém Krumlově snahou laického bratra Tovaryšstva Ježíšova Jana Gurreho a kapucína P. Alexe ve formě loretánské kaple spojené s pašijovou cestou po vzoru křížové cesty v Jeruzalémě. Ukazuje roli posvátných staveb v životě tehdejších křesťanů. Zmiňuje roli zbožných bratrstev a mariánské zbožnosti ve spiritualitě katolíků doby baroka. Na základě informací z pravidelných dopisů v rámci jezuitského řádu jsou popisovány neobvyklé události během založení a prvních desetiletí provozu poutního místa, ale i hospodářské záležitosti římovské rezidence v závislosti na krumlovskou koleji. Rozhodující roli při zajištění kněží působících v Římově rovněž hrál význam finanční dar jezuity z rytířského řádu Malovců.

13 Abstract

History of the shrine of Our Lady of Loreto in Rimov until the end of 17th century.

Key words: Rimov, pilgrimage site, Jesuits, Holy House, Way of Sorrows, Baroque, fraternities, miracles, mission, foundation, College, pilgrimage

The thesis describes the history of the foundation of pilgrimage site Rimov in southern Bohemia in the 17th century that could be build thanks to a donation of the local farm to the Jesuit College in Krumlov. The most significant proponents were a Capuchin monk Alex and a Jesuit lay brother John Gurre. The area consists of a chapel built in close resemblance to the Italian model of Holy House in Loreto and a Way of Sorrows designed as a copy of the Via Dolorosa in Jerusalem. The work shows the significance of sacred architecture in the life of Christians in the 17th century. The role of fraternities and Marian spirituality in traditional piety of Catholics of that period is also mentioned. Based on the regular annual reports sent by every Jesuit College, unusual events accompanying the first decades of the shrine as well as the economic issues of the Jesuit residence are described.